

VSDT(b)P Rakvere organisatsiooni sünd

27. veebruaril 1917 kukutasid töölisel ja soldatid Petrogradis tsaarivalitsuse. Kodanlikdemokraatlik Veebruarirevolutsioon saavutas võidu.

Mitte otsekohe ei saanud seltest täpsemad teateid Eestis, kuna 26. veebruarist 1. märtsini oli raudteeühendus ja postside Petrogradiga katkenud. Tallinnas toimusid otsustavad väljastumised 2. märtsil, millal eelmisel päeval puhkenud streik haaras kõik linna tööstusettevõtteid. Kiiresti arenesid revolutsioonisündmused tööstuskeskuses Narvas, kuhu õõl vastu 2. märtsil jõudis tagasi Jaan Anvelt.

Maakonnalinna Rakverre kandusid revolutsioonilised meeleolud pisut hiljem. Erinevalt suurtest, proletaarsetest keskustest asusid siin liikumise etteotsa kindlalt kodanlikud ja väikekodanlikud tegelased.

Rakvere kujutas endast väikekodanliku elulaadiga provintsilinna, kus suur-tööstus täielikult puudus. Elanikke oli üle kuue tuhande, kusjuures juhtpositsioon kuulus käsitöömeistritele, kesk- ja väikekaupmeestele, majaomanikele. Et puudusid suurettevõtted, puudus ka revolutsiooniline proletariaat. Klassivastuolud olid mõnevõrra nõrgemad kui suurtes keskustes, töörahva klassiteadvus tunduvalt madalam.

6. märtsil moodustati Rakvere ajutine miilitsakomitee ja seeti tsaariaegseilt politseinikelt. Koos kodanlusega tuli siin päevil tänavale ka Rakvere töörahvas — töölisel käsitöökoostest ja pisivabrikutest, põemaatateenijad, mõisamoonakad. Esialgu oli juubeldus üldine, sest linti või lipsu kandisid ka nii kodanlased kui ka töörahva esindajad. Rahvakoostestid peeti Turu platsil ja kiti «Union».

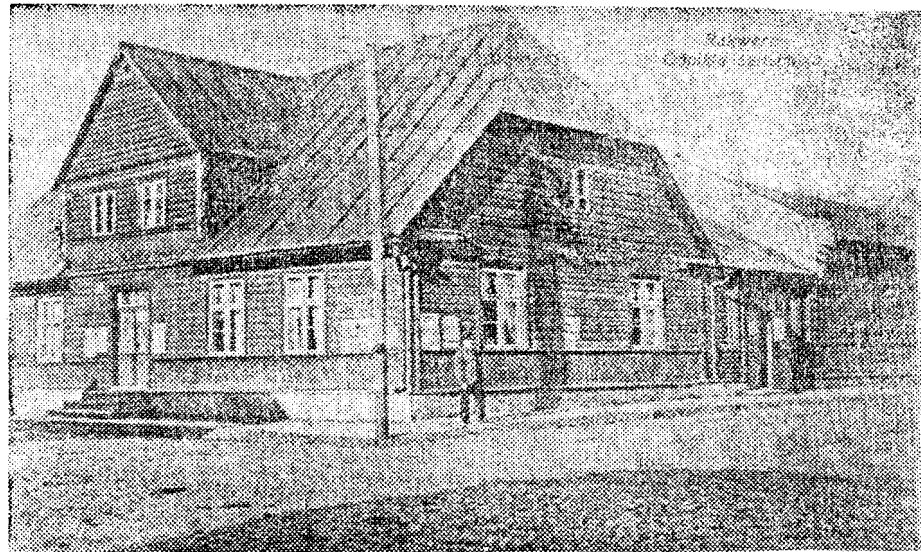
Kodanlike ringkondade nõuded olid Veebruarirevolutsioon rahuldudud. Rakvere nõuete kogenumatu ja vähese arvusega töörahval esialgu klassinõuete mis polnud.

18. veebruarirevolutsiooni tule põranda alt välja Veebruarirevolutsiooni (bolševike) Partei. Eestis sellal vaid kolm bolševike organisatsiooni — Tallin-

nas, Tartus ja Narvas, kokku kuni 150 liikmaga. Suurim ja aktiivsem neist oli Tallinnas.

18. märtsil 1917 hakkas ilmuma bolševistlik ajaleht «Kiir», mida toimetas endine Toila koolmeister Jaan Anvelt. Toimetuse liikmeks oli meie rajooniga paljude aastate vältel seotud olnud proletaarne kirjanik Otto Müntner, kes koostas ja toimetas välispoliitilist ringvaadet. Hiljem töötas «Kiire» toimetuses Virumaa tööliikumise üks veterane, Toila metsavahi poeg Julius Kippar. (Tema vend Aleksander Kippar oli teatavasti

*
Henrik SUUDER, partei Eestimaa Büroo liige.

*
«OOBIKU» seltsimaja Rakveres.
*

1917. a. lõpul ja 1918. a. alguses Virumaa Töörahva Saadikute Nõukogu Täitevkomitee esimees Rakveres.) «Minu ülesandeks,» meenutab J. Kippar, «oli mitmesuguste kultuuri- ja haridustöö küsimuste valgustamine, nagu näiteks linnavolikogu otsuste elluviimine hariduse alal, materjalide avaldamine teatrite kohta jt.»

«Kiir» levis kiiresti üle kogu Eestimaa. On teada, et meie kandis leidis tema kirjasaatjad Rakveres, Tapal, Kundas, Aseris, Palmises, Vihulas, Viru-Nigulas. Algusest peale oli «Kiire» üheks tähtsamaks ülesandeks kaasa aidata bolševike partei organiseerimisele ja kasvule. Ja seda ta ka tegi. Ajalehe esimeses ja teises numbris avaldati VSDT(b)P programm ja põhi-

kiri, mis oli vastu võetud partei II kongressil. Edaspidi avaldati siin parteiorganisatsioonide koosolekute kuulutusi, teateid uute organisatsioonide asutamise kohta, bolševike tegevuse kohta olemasolevates organisatsioonides jne.

18. aprillil 1917 avaldas «Kiir» järgmise teate:

«Rakverest. R a h v a koosolek.

12. skp. oli kohalise hariduse seltsi ruumides sotsialdemokraatilise töölistepartei asutamise koosolek. Koosoleku avas tööliste komitee liige A. Meibaum. Koosoleku juhatajaks valiti sms. Eontok Tallinnast, protokolli kirjutajaks A. Kuljus. Koosoleku juhataja luges sots.-dem.

töölistepartei programmi ja põhjuskirja ette. Järgnevatel läbirääkimistel andis sms. Suuder tarvilisi seletusi. Koosolek tunnistas kohalise partei büroo asutamise tarviliseks. Koosolek lõpul hakkasid büroo liikmed parteisse sisseastujaid üleskirjutama, keda kaunis hulgake kogus.»

Nii on VSDT(b)P Rakvere organisatsiooni sünnipäevaks 12. aprill 1917 (vkj.), asutamispäevaks haridusseltsi pidusaal. Haridusseltsi maja asus Laia ja Posti tänava nurgal. Asutamise koosolekut olid tulnud organiseerima partei Eestimaa Büroo liikmed Henrik Suuder ja Johannes Heintuk (artikkel ekslikult Eontok) Tallinnast.

(Järgneb)

VSDT(b)P Rakvere organisatsiooni sünd

Tähts «Punases Tähes» nr. 1194

Järgmine teade Rakvere parteiorganisatsiooni kohta on 11. maist 1917. Siis toimus VSDT(b)P Põhja-Balti organisatsiooni komitee I pleenum. Sellest võtsid peale Tallinna ja veel üheksa organisatsiooni esindajad mitmelt poolt Eestis.

Pleenumi esimeseks päevakorrapunktiks oli «Aruanded kohalike pealt.» Nagu selgub Rakvere delegaadi aruandest, kuulus siis Rakvere organisatsiooni 56 liiget. Kassa seis oli 140 bl. 20 kop. Ühtlasi teatas delegaat, et 16. aprillil valiti sinise organisatsiooni ajutine büroo, 2. mail viielikmeline eestseisus. Liikmemaksu suurus ei olnud veel kindlaks määratud, seni maksid rakverlastest partei liikmed maksu vabatahtlikkuse alusel. Järgmisel peakoosolekul pidi see küsimus lahendatama.

Kui võrrelda Rakvere parteiorganisatsiooni samal pleenumil määratud teiste organisatsioonidega, siis liikmete arvu poolest oli ta keskmiste seas. Teist suuremad olid Tallinna, Pärnu, Kunda ja Narva, väiksemad aga Tartu, Aseri, Järvaani, Laiuse ja Lehtse organisatsioon. Seega oleks Rakvere organisatsioon võinud kujutada endast suurt revolutsioonilist jõudu. Tegelikult kuulus aga Rakvere organisatsiooni esialgu tegelikkuses mitmesuguseid kaarboksikuid, kellele bolševike partei seisukohtad muutsid peavastuvõetamatuks. Pikapeält need tööraha revolutsioonilisele võitlusele võõraks ja võõrad parteist.

18. ja 19. juunil 1917 peeti VSDT(b)P Põhja-Balti organisatsiooni komitee II pleenum, mil võis Rakvere delegaat Julius Bergmann teatada, et nüüd oli partei liikmete arv veidi vähenud, ulatudes 167-ni (121 meest ja 46 naist). Samas kurtis Bergmann, et

«... organiseerimistöö edeneb visalt, kuna puudub suurtootlus täieste, iseäranis palju takistusi teevad Rakveres asuvad Eesti polgu soldatid, kes Eesti liidu meestega ühiselt organisatsiooni vastu töötavad...».

Ja tööpoolest, väikekodanlikus Rakveres valitsevaid meeleolusid mõjutas suuresti asjaolu, et 12. mail asus siia I Eesti polk, mis oli peaaegu täielikult kodanluse mõju all. Rääkides Rakvere kodanlike ringkondade tööraha vaenuliku tegevusest ning võitlusest «Kiire» ja «Kiire»-meeste vastu, kirjutas keegi «Töölise» pseudonüümi kasutades kirjasaatja 1. juunil 1917. a.:

«Nüüd on nad seda enam julgemad ja väljakutsuvad, et neil Eesti polk kui toetaja seljataga. Selle polgu suur enamus ei ole ikka veel aru saanud, et ta kodanlastega käskikäes käes rahva määratu enamuse vaenlasi toetab.»

3. juulil 1917 kurtis «Kiir», et VSDT(b)P Rakvere organisatsioon «... enese olemasolemist peaaegu ei avaldagi. Kahlu, et see nii on.» «Tegevus leigevõitu» — nii loeme Rakvere parteiorganisatsiooni kohta 13.—16. augustini peetud VSDT(b)P Põhja-Balti organisatsioonide II konverentsi protokollist. Siis oli Rakveres partei liikmeid 177. Ka siin rõhutati I Eesti polgu suurt negatiivset takistavat osa bolševike mõju levikule Rakveres.

Raske oli Rakveres teha neil päevil bolševistlikku selgitustööd. Ometi leidis ka siin siis fõsimeelseid leninlasi, tänu kellele parteiorganisatsioon jätkas eksisteerimist ja valmistis ette pinda organisatsiooni tegevuse uuele, elujõulisele perioodile, mis

Julius BERGMANN

algas sama aasta novembrikuus.

Kes olid need esimesed Rakvere kommunistid, kes kuulusid VSDT(b)P organisatsiooni 1917. a. kevadel ja suvel? Kahjuks teame väheseid. Üks, neid oli Julius Bergmann.

Julius Bergmann sündis 1894. aastal Kadrina kihelkonnas Udukülas. Alghariduse sai samas Uduküla koolis. Lapsepõlves käis karjas, algul oma kodus, siis Neeruti mõisas. Kui aastaid ja rammu juurde tuli, hakkas talusulaseks. Enne Veebruarirevolutsiooni asus noormees tööle Kunda tsemenditehase paekarjääri.

1917. aasta tõi Julius Bergmanni Rakverre, kus ta oli üks vähestest bolševikest, kes kuulus sinise tööraha nõukogu koosseisu. Veel on teada, et kui J. Bergmann võttis Rakvere delegaadina osa VSDT(b)P Põhja-Balti organisatsiooni komitee II pleenumist, valiti ta seal mandaatkomisjoni koosseisu.

13.—15. augustini 1917 toimus Tallinnas Eesti maataameste konverents. Sõmeru valla esindajana võttis sellest osa ka Julius Bergmann. Hans Pöögelmanni ettepanekul moodustati siin Eesti Maataameste Keskkomitee. Rakvere kreisist valiti sinna Julius Bergmann.

1918. aasta veebruaris, kui meie maale tungisid Saksa okupatsiooniväed, taandus J. Bergmann Nõukogude Venemaale. Uue kodu leidis ta Siberis, esialgu elas ta Omskis, seejärel Novosibirskis. Koltšaki võimu näevil tuli end varjata põrandal. Pärast Koltšaki vägede purustamist oli J. Bergmann mõnda aega parteitööl, hiljem põllumajandusliku kommunaali ja külanõukogu esimees. Tema viimane töökoht oli Aitaj kraats Kulundas, kus ta oli aastail 1931—1937 elevaatorijuhataja.

Julius Bergmann suri 1946. aasta 29. märtsil.